

najmanji i najneophodniji dio proizvoda; samo toliko koliko je potrebno da egzistira, ali ne kao čovjek, nego kao radnik, da ne razmnožava čovječanstvo, nego robovsku klasu radnika.

Nacionalni ekonomist nam kaže da se radom sve kupuje i da je kapital samo nagomilani rad, ali on nam istovremeno kaže da radnik, daleko od toga da bi sve mogao kupiti, mora prodati sebe i svoju čovječnost.

Dok zemljišna renta neradnog zemljoposjednika iznosi obično trećinu proizvoda zemlje, a profit zaposlenog kapitalista čak dvostruku kamatu od novca, dotle dio koji radnik u najboljem slučaju zaradi iznosi toliko da mu od četvoro djece dvoje mora izglednjeti i umrijeti.

Dok je rad, prema nacionalnom ekonomistu, jedino sredstvo pomoću koga čovjek povećava vrijednost prirodnih proizvoda, dok je rad njegovo djelatno vlasništvo, dotle su, prema toj istoj nacionalnoj ekonomiji, zemljoposjednik i kapitalist, koji su kao zemljoposjednik i kapitalist samo privilegirani i besposleni bogovi, od radnika svagdje jači i propisuju mu zakone.

Dok je rad, prema nacionalnim ekonomistima, jedina nepromjenljiva cijelina stvari, ništa nije slučajnije, ništa nije izloženo većim kolebanjima od cijene rada.

Dok podjela rada povišuje proizvodnu snagu rada, bogatstvo i profinjenost društva, ona radnika osiromašuje do stroja. Dok rad izaziva gomilanje kapitala, a time i rastuće blagostanje društva, radnika čini sve zavisnijim od kapitalista, dovodi ga u veću konkurenciju, nagoni ga u hajku hiperprodukcije, kojoj slijedi isto takvo opadanje proizvodnje.

Dok interes radnika, prema nacionalnim ekonomistima, nikada nije suprotan interesu društva, dotle se društvo uvijek i nužno suprotstavlja interesu radnika.

Prema nacionalnim ekonomistima, interes radnika nikada se ne suprotstavlja interesu društva,

1. jer se povišenje nadnice više nego nadoknadjuje smanjenjem kvantiteta radnog vremena, pored ostalih, gore izloženih posljedica, i
2. jer u odnosu na društvo, cjelokupan bruto-proizvod jest neto-proizvod, a neto ima značenje samo u odnosu na privatnika.